

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA

PEDRO CRUZ VILLALÓN

prednesené 20. októbra 2011¹

1. Rámcové rozhodnutie 2001/220/SVV o postavení obetí v trestnom konaní² (ďalej len „rámcové rozhodnutie“) stále vyvoláva pochybnosti o uplatňovaní jeho ustanovení na obzvlášť zraniteľné obeť, v tomto prípade maloletých. Po rozsudku Súdneho dvora vo veci Pupino³ vnútroštátny súd, ktorý vtedy podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, sa znova pýta na význam článkov 2, 3 a 8 rámcového rozhodnutia a na ich vzťah k neodkladnému a neopakovateľnému úkonu „Incidente probatorio“ upravenému v talianskom trestnom konaní, ktoré umožňuje vykonanie dôkazu v predstihu vo fáze vyšetrovania v prípadoch, keď poškodeným z trestného činu je maloletý.

je talianska právna úprava, ktorá priznáva výlučne prokurátorovi a obvinenému právo, aby podali návrh na vykonanie neodkladného a neopakovateľného úkonu, je zlučiteľná s rámcovým rozhodnutím v rozsahu, v akom prokurátor nie je povinný podať návrh na vykonanie neodkladného a neopakovateľného úkonu, ak ho o to žiada maloletá obeť. Druhou otázkou sa vnútroštátny súd pýta, či rámcové rozhodnutie priznáva maloletej obeť právo podať opravný prostriedok proti odôvodnenému rozhodnutiu prokurátora, ktorým sa zamietajú žiadosti maloletej obeť, ktorej cieľom je dosiahnuť vykonanie neodkladného a neopakovateľného úkonu.

I — Právny rámec

2. Konkrétne Giudice per le indagini preliminari (sudca poverený predbežným vyšetrovaním, ďalej len „SPPV“) vo Florencii kladie Súdnemu dvoru dve otázky týkajúce sa zlučiteľnosti právneho predpisu, ktorý upravuje spomínaný neodkladný a neopakovateľný úkon s rámcovým rozhodnutím. Prvou otázkou sa pýta, či taká právna úprava, akou

A — Právo Únie

3. Rámcové rozhodnutie o postavení obetí v trestnom konaní zavádza režim ochrany s cieľom zosúladiť ustanovenia vnútroštátneho práva, ktoré upravujú takéto konanie. Na

1 — Jazyk prednesu: španielčina.

2 — Rámcové rozhodnutie Rady z 15. marca 2001 (Ú. v. ES L 82, s. 1; Mim. vyd. 19/004, s. 72).

3 — Rozsudok zo 16. júna 2005, Pupino, C-105/03, Zb. s. I-5285.

tento účel článok 1 písm. a) definuje pojem „obeť“ takto:

„a) ‚obeť‘ je fyzická osoba, ktorá utrpela ujmu, vrátane fyzického a psychického poškodenia, emocionálneho utrpenia, ekonomickej straty, priamo spôsobenú konaním alebo nekonaním, ktoré je porušením trestného práva členských štátov“.

4. Článok 2 nazvaný „Úcta a uznanie“ zdôrazňuje potrebu priznať obzvlášť zraniteľným obetiam špecifické zaobchádzanie a znie takto:

„1. Každý členský štát zabezpečí, aby obeť mali reálne a primerané postavenie v ich trestno-právnom systéme. Naďalej bude vyvíjať všetko úsilie na zabezpečenie toho, aby sa s obetami zaobchádzalo s náležitou úctou voči dôstojnosti jednotlivca počas konania a uzná práva a oprávnené nároky obetí so zvláštnym prihliadnutím na trestné konanie.“

2. Každý členský štát zabezpečí, aby obeť, ktoré sú obzvlášť zraniteľné, mali prospech zo špecifického zaobchádzania najlepšie prispôbeného ich pomerom.“

5. Právo obeť byť vypočutá predstavuje jedno zo zásadných hľadísk charakterizujúcich jej postavenie upravené v rámcovom rozhodnutí, pričom sa tiež zaručuje primerané zaobchádzanie v súlade s cieľmi konania a zabraňuje sa zťažujúcim postupom. S týmto cieľom teda článok 3 stanovuje:

„Článok 3

Výsluchy a poskytnutie dôkazu

Každý členský štát zaručí obetiam možnosť, aby boli počas konania vypočuté a aby predložili dôkazy.

Každý členský štát prijme potrebné opatrenia na zabezpečenie toho, aby jeho orgány vypočúvali obeť iba do miery nevyhnutnej vzhľadom na trestné konanie.“

6. Napokon článok 8 upravuje rôzne práva priznané obeť na svoju ochranu vrátane práva zraniteľných obetí svedčiť za podmienok zlučiteľných s ich dôstojnosťou a osobitnou situáciou:

„Článok 8

Právo na ochranu

1. Každý členský štát zabezpečí vhodnú úroveň ochrany pre obeť a kde je to potrebné, pre ich rodiny alebo osoby v podobnom postavení, najmä pokiaľ ide o ich bezpečnosť

a ochranu ich súkromia, keď príslušné orgány usúdia, že existuje vážne riziko represálií alebo spoľahlivý dôkaz o vážnom úmysle narušiť ich súkromie.

2. Na tento cieľ a bez toho, aby bol dotknutý odsek 4, každý členský štát zaručí, aby bolo možné v prípade potreby prijať ako súčasť súdneho konania vhodné opatrenia na ochranu súkromia a fotografického zobrazenia obetí a ich rodiny alebo osôb v podobnom postavení.

3. Každý členský štát ďalej zabezpečí, aby sa zabránilo kontaktu medzi obetami a páchatelmi v budove súdu, pokiaľ si súdne konanie nevyžaduje takéto kontakty. Keď je to na tento účel potrebné, každý členský štát zabezpečí, aby mala budova súdu samostatné čakacie priestory pre obeť.

4. Každý členský štát zabezpečí, aby v prípade potreby ochrany obetí – najmä tých najzraniteľnejších – pred dôsledkami podania svedectva na verejnom pojednávaní boli na základe rozhodnutia prijatého súdom oprávnené vypovedať spôsobom, ktorý umožní splnenie tohto cieľa akýmikoľvek prostriedkami, ktoré sú v súlade s jeho základnými právnymi zásadami.“

B — *Vnútroštátne právo*

7. Článok 111 talianskej Ústavy odkazuje na záruky trestného konania a medzi inými otázkami zdôrazňuje význam zásady kontradiktórnosti, ako aj výnimky z tejto zásady pri postupe zabezpečenia dôkazu:

„Článok 111

Súdne rozhodovanie sa uskutočňuje prostredníctvom spravodlivého súdneho konania upraveného zákonom.

Každé konanie sa vykonáva na základe kontradiktórnosti medzi účastníkmi konania, za podmienok rovnosti na nezávislom a nestrannom súde. Zákon zaručuje primeranú dĺžku konania.

...

Trestné konanie sa riadi zásadou kontradiktórnosti pri zabezpečovaní dôkazu. Vina obžalovaného nemôže byť preukázaná na základe vyhlásení toho, kto sa vždy z vlastnej vôle vyhýbal výsluchu zo strany obžalovaného alebo jeho obhajcu.

Zákon upravuje prípady, v ktorých sa zabezpečenie dôkazu nevykonáva na základe kontradiktórnosti z dôvodu súhlasu obžalovaného alebo z dôvodu zistenej nemožnosti objektívnej povahy, alebo z dôvodu preukázaného protiprávneho správania.

...“

8. Článok 112 talianskej Ústavy odkazuje na úlohu prokurátora v trestnom konaní a zdôrazňuje, že „má povinnosť stíhať trestné činy“.

9. Článok 392 ods. 1a Codice di procedura penale (talianskeho trestného poriadku; ďalej len „TP“)⁴ upravuje možnosť, aby sa vykonal neodkladný a neopakovateľný úkon s cieľom zabezpečenia dôkazu v predstihu alebo predbežného získania dôkazu vo fáze vyšetrovania:

„V konaniach vo veci trestných činov podľa článkov 572, 609a, 609b, 609c, 609d, 609g, 612a, 600, 600a, 600b, aj keď sa týkajú pornografického materiálu podľa článku 600c ods. 1, 600d, 601 a 602 trestného zákona prokurátor aj na podnet poškodeného alebo obvinený môže podať návrh na vykonanie neodkladného a neopakovateľného úkonu v podobe vykonania svedectva maloletej osoby alebo poškodenej plnoletej osoby, a to aj v iných prípadoch, ako sú prípady uvedené v odseku 1“.

10. Možnosť poškodeného podať podnet na vykonanie neodkladného a neopakovateľného úkonu je uvedená v článku 394 TP takto:

4 — Znenie zodpovedá zmenenému a doplnenému zneniu po prijatí zákona zo 6. februára 2006 (GU č. 38 z 15. februára 2006) ktorým sa prijímajú ustanovenia v oblasti boja proti sexuálnemu zneužívaniu detí a pedopornografii aj prostredníctvom internetu, a zákonného dekrétu č. 11 z 23. februára 2009.

„1. Poškodený môže podať prokurátorovi podnet na podanie návrhu na vykonanie neodkladného a neopakovateľného úkonu.

2. Ak prokurátor nevyhovie podnetu, vydá odôvodnené uznesenie a oznámi to poškodenému.“

11. Uskutočnenie neodkladného a neopakovateľného úkonu je podrobne opísané v článku 398 ods. 5a TP, ktorý znie:

„Pri vyšetrovaní trestných činov uvedených v článkoch 600, 600a, 600b, aj keď sa týkajú pornografického materiálu podľa článku 600c, 600d, 601, 602, 609a, 609b, 609c, 609g a 612a trestného zákona v prípade, ak sú medzi osobami dotknutými zabezpečením dôkazu maloleť, vydá sudca uznesenie podľa odseku 2, v ktorom ustanoví miesto, čas a osobitné spôsoby, ktorými sa má pristúpiť k neodkladnému a neopakovateľnému úkonu, pokiaľ je to na základe požiadaviek na ochranu osôb potrebné a vhodné. Na tento účel sa môže výsluch uskutočniť na inom mieste ako na súde, v zariadeniach odbornej starostlivosti, alebo ak také zariadenie nie je, tak v mieste bydliska vypočúvanej osoby. Výsluch musí byť vo svojej úplnosti zaznamenaný fonograficky a audiovizuálne. Ak nie sú k dispozícii nahrávacie zariadenia alebo odborný personál, sudca využije pomoc znalcov alebo odborných poradcov. Okrem toho je výsluch

zaznamenaný v súhrnnej zápisnici. Prepis záznamov sa uskutoční iba na žiadosť účastníkov konania.“

14. Dňa 27. mája 2008 podala zástupkyňa obeti formálnu námietku proti návrhu prokurátora na zastavenie trestného stíhania. SPPV s ňou oboznámil účastníkov konania a obeť, ktorá podala podnet na vykonanie neodkladného a neopakovateľného úkonu. Napriek tomu podal prokurátor nový návrh na zastavenie trestného stíhania, ktorý SPPV zamietol a následne nariadil výkon neodkladného a neopakovateľného úkonu, ktorý sa uskutočnil 9. novembra 2009.

II — Skutkový stav

12. Pán X a pani Y, rodičia maloletej Z, ukončili trvalé spolužitie v júni 2007. Odvtedy medzi nimi vznikol spor, v rámci ktorého boli podané viaceré oznámenia. V jednom z nich pani Y oznámila orgánom svoje podozrenie, že pán X sa dopustil sexuálnych činov s jeho v tom čase maloletou dcérou, ku ktorým malo podľa jej informácií dôjsť v mesiaci júni 2007. Závažnosť obvinení odôvodnila začatie vyšetrovania v rámci trestného stíhania pred SPPV.

15. Obhajca pána X podal odvolanie na Corte di cassazione (kasačný súd) proti rozhodnutiu SPPV nariadiť vykonanie neodkladného a neopakovateľného úkonu, ktorému sa rozhodnutím z 27. mája 2010 vyhovel. Napadnuté rozhodnutie bolo zrušené a s ním všetky úkony smerujúce k vykonaniu neodkladného a neopakovateľného úkonu.

13. Podľa toho, čo vyplýva z návrhu na začatie prejudiciálneho konania, ako aj z vnútroštátneho spisu postúpeného tomuto Súdnemu dvoru, prokurátor podal 8. mája 2008 SPPV návrh na zastavenie trestného stíhania z dôvodu, že trestné oznámenie je podľa neho nedôvodné.⁵

16. Dňa 14. júla 2010 podal prokurátor ešte raz návrh na zastavenie trestného stíhania, pričom sa odvolal na tvrdenia uvedené vo svojom prvom návrhu a na okolnosti uvedené následne, ktoré podľa jeho názoru nezmenili jeho pôvodné posúdenie skutkového stavu. Zástupkyňa obeť podala odpor proti návrhu prokurátora, a preto sa uskutočnilo ďalšie pojednávanie, po ktorom SPPV rozhodol podať návrh na začatie prejudiciálneho konania.

5 — Podľa prokurátora sa k nedostatku dôkazov pridáva aj extrémne konfliktný vzťah medzi rodičmi maloletej od ich rozchodu, konkrétnejšie od okamihu, keď sa pani Y dozvedela o existencii citového vzťahu medzi pánom X a inou ženou.

III — Návrh na začatie prejudiciálneho konania a konanie pred Súdny dvorom

17. Dňa 25. októbra 2010 bol návrh na začatie prejudiciálneho konania doručený Súdne dvoru. V rámci podrobného odôvodnenia vnútroštátny súd neuviedol špecifické otázky, avšak s dostatočnou jasnosťou sa dá vyvodiť, že položené otázky sú dve a môžu mať toto znenie:

„1. Majú sa články 2, 3 a 8 rámcového rozhodnutia Rady 2001/220/SVV z 15. marca 2001 o postavení obetí v trestnom konaní vykladať v tom zmysle, že bránia takej vnútroštátnej právnej úprave, akou je úprava uvedená v článku 392 ods. 1a talianskeho trestného poriadku, keďže neukladá prokurátorovi povinnosť požiadať o výsluch a prijatie výpovede poškodenej a maloletej obeť spôsobom neodkladného a neopakovateľného úkonu pred hlavným pojednávaním, napriek tomu, že o to táto osoba výslovne požiadala?

2. Majú sa články 2, 3 a 8 rámcového rozhodnutia Rady 2001/220/SVV vykladať v tom zmysle, že bránia takej vnútroštátnej právnej úprave, akou je právna úprava uvedená v článku 394 talianskeho trestného poriadku, ktorý neobsahuje

možnosť, aby maloletá obeť súdne napadla rozhodnutie prokurátora o zamietnutí jej návrhu na jej vypočutie vo forme neodkladného a neopakovateľného úkonu?“

18. Písomné pripomienky predložili obhajca pána X, splnomocnená zástupkyňa obeť v konaní vo veci samej, vlády Spolkovej republiky Nemecko, Talianskej republiky, Írska a Holandského kráľovstva, ako aj Európska komisia. Žiadny z vedľajších účastníkov nepodal návrh na nariadenie pojednávania.

IV — Úvodné pripomienky

19. Otázky, ktoré položil vnútroštátny súd, si vyžadujú určité objasnenie talianskeho trestného konania. Týkajú sa takzvaného neodkladného a neopakovateľného úkonu, postupu, ktorý sa môže uskutočniť počas fázy vyšetrovania pred začatím hlavného pojednávania. Ako je známe, toto nie je prvýkrát, keď sa Súdny dvor stretáva s problémami spôsobenými talianskym výkonom neodkladného a neopakovateľného úkonu vo vzťahu k právu Únie, ale novým sa javí hľadisko, ktorého sa v tomto prípade týkajú otázky, čiže úloha prokurátora a súdna kontrola, ktorej tento orgán podlieha v dôsledku jeho povinnosti dodržiavať zákon.

20. Napriek zmenám a doplneniam, ktoré zaviedla talianska Ústava do trestného poriadku, zákonodarca nevykonal úplnú reformu v tejto oblasti až do nadobudnutia účinnosti nového TP v roku 1988, ktorého hlavný prínos spočíval v zavedení trestného konania akuzačného typu. Dovtedy bolo talianske trestné konanie inšpirované modelom inkvizičného typu, ktorý predstavoval najmä „zákoník Rocco“ z roku 1930⁶.

21. TP z roku 1988 zaviedol systém trestného konania založený na jasnom oddelení vyšetrovacej fázy konania a hlavného pojenávania, kde vyšetrovacie úkony uskutočnené počas vyšetrovania patria do právomoci polície a prokurátora.⁷ Počas fázy vyšetrovania sa pristupuje k zhromažďovaniu dôkazov potrebných na podporu obžaloby a obhajoby, ktoré sú zahrnuté v spise. Po začatí hlavného pojenávania uvádzajú účastníci konania súdu skutočnosti na podporu svojich stanovísk, ktoré musia vyplývať z úkonov vykonaných počas vyšetrovania.⁸ V zásade súd, ktorý rozhoduje o veci, nemá prístup k celému vyšetrovaniu, ale len k úkonom, ktoré vybrali účastníci konania a ktoré boli pripustené ako dôkazy v priebehu hlavného pojenávania.

22. Dôvodom nepružnosti tohto modelu je akuzačný model, ktorým sa inšpiruje talianske trestné konanie, založený na kontradiktórnosti a na rovnosti zbraní medzi obžalobou a obhajobou. Z diskusií má vyplývať materiálna pravda, ktorá umožňuje súdu kvalifikovať určité správanie a rozhodnúť o veci. V konečnom dôsledku ide o zabezpečenie toho, aby výsledok prísne vychádzal zo skutkového stavu a zároveň sa opieral o práva obžalovaného.⁹

23. Talianske trestné konanie však nemá vlastnosti čistého akuzačného modelu. Krátko po nadobudnutí účinnosti TP jednak taliansky Ústavný súd, ako aj všeobecné súdy uložili alebo zachovali prax, ktorá je bližšia predchádzajúcemu inkvizičnému modelu. Rozdiely v posudzovaní medzi zákonodarcom a súdmi vyústili do reformy článku 111 talianskej Ústavy, ktorého znenie okrem iného obsahuje základné zásady akuzačného konania a zároveň ponecháva určitý priestor

6 — O historickom vývoji trestného poriadku v Taliansku pozri CORDERO, E.: *Procedura Penale*, 8. vydanie, Vydavateľstvo Giuffrè, Milano 2006, s. XX.

7 — Článok 326 TP.

8 — Článok 493 TP.

9 — Vo všeobecnosti pozri GIOSTRA, G.: „Contraddittorio“. In: *Enciclopedia Giuridica Treccani*, 2001, zväzok II, s. 1 a nasl.; UBERTIS, G.: „La ricerca della verità giudiziale“. In: UBERTIS, G. (ed.): *La conoscenza del fatto nel processo penale*, Vydavateľstvo Giuffrè, Milano, 1992, s. 2 a nasl.; FERRUA, P.: „La regola d'oro del processo accusatorio“. In: KOSTORIS, R. (ed.): *Il giusto processo tra contraddittorio e diritto al silenzio*, Vydavateľstvo Giappichelli, Torino, 2002, s. 11 a nasl.; a ILLUMINATI, G.: „Giudizio“, CONSO, G. a GREVI V. (ed.): In: *Compendio di procedura penale*, Vydavateľstvo Cedam, Padova, 2003, s. 644 a nasl.

voľnej úvahy zákonodarcovi.¹⁰ Táto voľná úvaha umožnila vytvoriť procesnú štruktúru, ktorá mení talianske trestné konanie na prostredný model, s výrazne akuzачným charakterom, ktorý však má stále typické prvky inkvizičného modelu.¹¹

24. Dve z hľadísk, ktoré tvoria výnimky z akuzачného modelu, sú osobitne dôležité pre odpoveď na túto prejudiciálnu otázku, keďže sa týkajú úlohy prokurátora a vykonania dôkazov v okamihu, ktorý predchádza začiatku hlavného pojenávania.

25. Počas fázy vyšetrovania je rola SPPV skôr pasívna než aktívna, keďže jeho funkcia sa obmedzuje na zabezpečenie správneho priebehu konania a zaručenie práv obvineného, ako aj osoby poškodenej trestným činom.¹² SPPV neriadi rôzne vyšetrovacie úkony ani do nich nezasahuje, pretože dôkazné prostriedky sa formálne vykonávajú počas hlavného pojednávania. Táto pasívna rola SPPV mení prokurátora na hlavný orgán konania

vo fáze vyšetrovania, lebo výlučne prokurátor riadi vyšetrovanie¹³ a podáva obžalobu¹⁴. Ako výnimku z čistého akuzачného modelu článok 409 ods. 5 TP stanovuje, že SPPV môže rozhodnúť, aby prokurátor „podal obžalobu“, pričom týmto spôsobom sa opúšťa jeho pasívne postavenie v záujme zásady legality.¹⁵

26. V priebehu vyšetrovania sa vyšetrojú aj skutkové okolnosti, ktoré budú následne predmetom dokazovania, ale zodpovednosť za ich zhromaždenie nesie výlučne polícia, prokurátor a obvinený. Výnimkou z tohto pravidla, pokiaľ sú splnené okolnosti uvedené v článku 392 TP, je, že SPPV môže prísť k vykonaniu neodkladného a neopakovateľného úkonu. Prostredníctvom tohto inštitútu sa totiž pripúšťa predloženie dôkazu alebo vykonanie dôkazu v predstihu vo fáze vyšetrovania, aby sa v ďalšom konaní prísť k jeho posúdeniu v rámci hlavného pojenávania. Základ tohto predpisu je jasný: keď existuje zistené nebezpečenstvo nemožnosti vykonania dôkazu v rámci hlavného pojenávania alebo je potrebné vyvážiť hľadanie materiálnej pravdy s inými hodnotami

13 — Článok 327 TP.

14 — Článok 50 TP.

15 — „... il giudice, quando non accoglie la richiesta di archiviazione, dispone con ordinanza che, entro dieci giorni, il pubblico ministero formuli l'imputazione. Entro due giorni dalla formulazione dell'imputazione, il giudice fissa con decreto l'udienza preliminare (keď súd nevyhovie návrhu na zastavenie trestného konania, rozhodne uznesením, že do desiatich dní podá prokurátor obžalobu. Do dvoch dní po podaní obžaloby nariadi súd uznesením predbežné prejednanie)“ (kurzívou zvýraznil generálny advokát). Talianska právna veda je rozdelená pri posúdení tejto právomoci súdu, keďže pre niektorých predstavuje logický dôsledok toho, že prokurátor podlieha zákonom, výslovne upravený v článku 112 Ústavy, zatiaľ čo pre iných to predstavuje pochybnú nevyváženosť, ktorou je poškodená akuzачná zásada. Pozri rozpor medzi stanoviskami v prácach ZAGREBELSKÝ, V.: „Le soluzioni peggiori del male (a proposito del pubblico ministero)“, *Cassazione Penale*, 1991, s. 313; a FERRAIOLI, L.: *Il ruolo di garante del giudice per le indagini preliminari*, Vydavateľstvo Cedam, Padova, 2006, s 105 a 106.

10 — O reforme, a čo jej predchádzalo, pozri PIZZI, W. T., a MONTAGNA, M.: „The Battle to Establish an Adversarial Trial System in Italy“, *Michigan Journal of International Law*, 2004; a PANZAVOLTA, M.: „Reforms and Counter-Reforms in the Italian Struggle for an Accusatorial Criminal Law System“, *North Carolina Journal of International and Commercial Regulation*, 2005.

11 — V tejto súvislosti pozri Busetto, L.: *Il contraddittorio inquisitorio*, Vydavateľstvo Cedam, 2009, Padova, s. 8 a nasl.

12 — Článok 328 TP.

osobitného významu, je možné urobiť výnimku z akuzáčnej zásady a v predstihu vo fáze vyšetrovania vykonať úkon, ktorý v zásade patrí do hlavného pojenávania.¹⁶

27. V odseku 1a tohto ustanovenia sa pripúšťa vykonanie dôkazu, keď obeťou jedného z tam vymenovaných trestných činov je maloletý. Týmto opatrením sa má zabrániť tomu, aby na jednej strane čas, ktorý uplynul od okamihu, keď sa stal skutok, do hlavného pojenávania, skreslil svedectvo obeť, pričom na druhej strane sa tak zaručuje postup vykonania výsluchu s prihliadnutím na okolnosť osobitej zraniteľnosti maloletého.

28. Vykonanie neodkladného a neopakovateľného úkonu môže povoliť len SPPV výlučne na žiadosť prokurátora alebo obvineného.¹⁷ Maloletým obetiam TP priznáva možnosť obrátiť sa na prokurátora, aby podal návrh na vykonanie neodkladného a neopakovateľného úkonu na SPPV. Rozhodnutie prokurátora, ktoré vydáva pri použití voľnej

úvahy, podať návrh na vykonanie neodkladného a neopakovateľného úkonu, však musí byť vždy odôvodnené¹⁸, aj napriek tomu, že keď je záporné, obeť sa nemôže odvolať na žiadny orgán.

29. Práve tohto bodu sa týkajú dve otázky, ktoré položil SPPV v tomto konaní, ktoré teraz preskúvam.

V — Prvá prejudiciálna otázka

30. Svojou prvou otázkou sa SPPV pýta na zlučiteľnosť takého ustanovenia, akým je článok 392 TP ods. 1a, s článkami 2, 3 a 8 rámcového rozhodnutia. Konkrétne podľa názoru vnútroštátneho súdu má právna úprava, ktorá neukladá prokurátorovi povinnosť formálne podať návrh na vykonanie neodkladného a neopakovateľného úkonu po prijatí žiadosti v tomto zmysle od maloletej obeť, pochybnú zlučiteľnosť s citovanými ustanoveniami práva Únie.

31. Pán X a štáty, ktoré v tomto konaní predložili pripomienky, usudzujú, že neexistuje žiadny nesúlad medzi talianskym právnym

16 — O právnej úprave, základoch a účele talianskeho výkonu neodkladného a neopakovateľného úkonu pozri vo všeobecnosti ESPOSITO, G.: *Contributo allo studio dell'incidente probatorio*, Vydavateľstvo Novene, Napoli, 1989; DI GERONIMO, P.: *L'incidente probatorio*, Vydavateľstvo Cedam, 2000; Morselli: *L'incidente probatorio*, Vydavateľstvo Utet, Torino, 2000; RENON, P.: *L'incidente probatorio nel processo penale, tra riforme ordinarie e riforme costituzionali*, Vydavateľstvo Cedam, Padova, 2000; DI MARTINO, C., a PROCACCIANTI, T.: *La prova testimoniale...*, c. d., s. 167 až 174, a DI MARTINO, C., a PROCACCIANTI, T.: *La prova testimoniale nel processo penale*, 2. vydanie, Vydavateľstvo Cedam, 2010, s. 163 a nasl.

17 — Článok 394 TP.

18 — Tamže.

poriadkom a citovaným rámcovým rozhodnutím. Všetci zhodne zdôrazňujú, že hoci predtým uvedené články 2, 3 a 8 určite ukládajú členským štátom povinnosť prijať opatrenia na ochranu zraniteľných obetí, ktoré majú svedčiť v trestnom konaní, neurčujú konkrétne spôsoby, ktoré sa majú použiť.

32. Komisia zastáva stredné stanovisko, pričom v zásade súhlasí s predchádzajúcim stanoviskom, ale s tým, že sa nevzťahuje na prípad, keď SPPV určite vie, že sa uskutoční hlavné pojenávanie, v takom prípade by vykonanie neodkladného a neopakovateľného úkonu malo byť tak či onak nevyhnutným dôsledkom vyplývajúcim z rámcového rozhodnutia. Len splnomocnená zástupkyňa obeť v konaní vo veci samej sa domnieva, že talianska právna úprava je protiprávna.

33. Na účely odpovede na túto prejudiciálnu otázku budem postupovať v troch po sebe nasledujúcich krokoch, pričom sa v prvom rade sústredím na osobitné postavenie, ktoré sa v zmysle rámcového rozhodnutia priznáva maloletej obeť ako obzvlášť zraniteľnej obeť, a na účinky, ktoré z toho vyplývajú. Keď sa potvrdí, že táto podmienka bola v prejednávanej veci splnená, vysvetlím možný rozsah pôsobnosti rámcového rozhodnutia vo vzťahu k neodkladnému a neopakovateľnému úkonu vo fáze vyšetrovania v trestných konaniach, ktoré sa týkajú maloletých obetí. Napokon preskúmam osobitnú právnu úpravu talianskeho neodkladného a neopakovateľného úkonu a osobitne právomoci prokurátora

v priebehu takéhoto konania z hľadiska citovaného právneho rámca.

34. V tomto okamihu je dôležité zdôrazniť, že pochybnosti, ktoré má vnútroštátny súd, sa týkajú výlučne fázy vyšetrovania v trestnom konaní. Preto je z rámca pôsobnosti otázok, ktoré sa týkajú úvahy vychádzajúcej zo zaobchádzania s obeťami, osobitne s maloletými obeťami, vylúčená iná fáza trestného konania.

A — Rámcové rozhodnutie 2001/220 a obzvlášť zraniteľné obeť

35. Napriek tomu, že rámcové rozhodnutie ustanovuje všeobecný režim, ktorý sa vzťahuje na všetky obeť v trestnom konaní, jeho článok 2 ods. 1 obsahuje osobitný odkaz na „obeť, ktoré sú obzvlášť zraniteľné“, ktorým členské štáty zabezpečia, aby tieto obeť „mali prospech zo špecifického zaobchádzania najlepšie prispôbeného ich pomerom“. Toto ustanovenie, systematicky uvedené v úvodnej časti citovaného rámcového rozhodnutia vyjadruje základný koncept, ktorý sa prelína celým jeho znením. Preto sú členské štáty povinné zabezpečiť odlišné zaobchádzanie v prospech zvlášť zraniteľných obetí a vyhnúť sa akémukoľvek opatreniu, ktorým by sa zavádzalo svojvoľné rovnaké zaobchádzanie bez prihliadania na osobitnú situáciu, akej sú tieto obeť vystavené. Z hľadiska účinkov

tejto zásady je možné potvrdiť, že rámcové rozhodnutie zavádza vyššiu úroveň ochrany, pokiaľ sa vnútroštátny akt týka obzvlášť zraniteľnej obeť.¹⁹

36. Je známe, že právo Únie nedefinuje pojem „obzvlášť zraniteľná obeť“. Ide o vedomé rozhodnutie európskeho normotvorcu, ktorý má v úmysle priznať uplatňovaniu rámcového rozhodnutia pružnosť.²⁰ V prípade maloletých obetí však neexistujú pochybnosti o ich kvalifikácii ako „obzvlášť zraniteľných obetí“, ako potvrdil Súdny dvor v rozsudku Pupino²¹, keď si osvojil podrobnú argumentáciu generálnej advokátky Kokott, ktorú uviedla v návrhoch prednesených v uvedenej veci²². Práve tak ako potvrdil Súdny dvor v citovanom rozsudku, „okolnosť, že obeťou trestného činu je maloletý, stačí vo všeobecnosti na to, aby sa táto obeť považovala za obzvlášť zraniteľnú v zmysle rámcového rozhodnutia“²³.

19 — Pozri podrobný rozbor v FAYOLLE, L.: *Naissance et influence de la notion d'exploitation sexuelle enfantine. Étude des incriminations et sanctions pertinentes et de la participation de l'enfant victime au cours de la phase préparatoire en droit comparé, en droit international, en droit du Conseil de l'Europe et en droit de l'Union Européenne*, Diplomová práca, IUE, Firenzy, 2008, s. 347 a nasl.

20 — Dôkaz o tom sa nachádza v návrhu rámcového rozhodnutia, ktorý predložila Portugalská republika a ktorého znenie je základom súčasnej právnej úpravy, ktorá vo svojom článku 2 ods. 2 uvádza niektoré kritériá kvalifikácie zraniteľných obetí, medzi ktorými bol vek [návrh Portugalskej republiky vzhľadom na prijatie rámcového rozhodnutia o postavení obetí v trestnom konaní (Ú. v. ES C 243, 2000, s. 4)].

21 — Už citovaný rozsudok.

22 — Návrhy prednesené 11. novembra 2004, body 53 až 58.

23 — Rozsudok Pupino, už citovaný, bod 53.

37. Preto je potrebné v prejednávanej veci vykladať ustanovenia rámcového rozhodnutia z hľadiska vysokého stupňa ochrany priznaného obzvlášť zraniteľnej obeť, ktorá predstavuje presne tú situáciu, v akej sa zdá, že sa nachádza obeť v konaní vo veci samej, údajne sexuálne zneužívaná otcom vo veku piatich rokov. Na túto osobitosť sa bude musieť prihliadať pri úvahe uvedenej v týchto návrhoch, keďže predstavuje jednu z rôznych hodnôt, ktoré je potrebné zväžiť na účely poskytnutia konečnej odpovede.

B — Články 2, 3 a 8 rámcového rozhodnutia 2001/220 a opatrenia na vykonanie dôkazov v predstihu vo fáze vyšetrovania v trestnom konaní

38. V tomto okamihu a ešte pred podrobným preskúmaním vlastností talianskeho výkonu neodkladného a neopakovateľného úkonu je potrebné objasniť, ako rámcové rozhodnutie upravuje vnútroštátne opatrenia týkajúce sa predkladania dôkazov alebo vykonávania dôkazov v predstihu vo fáze vyšetrovania trestného konania. Ako uvidíme, uvedený text upravuje všeobecnú povinnosť, na základe ktorej musia členské štáty prihliadať na osobité okolnosti, v akých sa nachádzajú zraniteľné obeť, keď je potrebné predvolať ich na verejné pojednávanie na účely výsluchu. Právny rámec Únie vrátane primárneho

práva a judikatúry Súdneho dvora potvrdzuje, že ide o povinnosť zabezpečiť tieto opatrenia, pričom zároveň ponecháva členským štátom rozsiahlu právomoc právnej úpravy.

verejnóm pojednávaní je rámcové rozhodnutie výraznejšie a vyjadruje sa pojmami, ktoré sú bližšie k pojmom *práva obete*. V každom prípade je potrebné zdôrazniť, že sa tak deje s tým, že sa znovu priznáva široký priestor voľnej úvahy v prospech každého členského štátu (odkazuje sa na „akék[ol'vek] prostriedk[y]“) a zavádza sa ochrana: „v súlade s jeho základnými právnymi zásadami“.

39. Článok 3 ods. 2 rámcového rozhodnutia vyžaduje, aby členské štáty prijali „potrebné opatrenia“ na zabezpečenie toho, aby jeho orgány vypočúvali obeť „iba do miery nevyhnutnej vzhľadom na trestné konanie“. S prihliadnutím na opätovné použitie pojmu „potrebné“ je jasné, že citovaný článok 3 je výrazom pokynu postupovať v súlade so zásadou proporcionality, ktorého adresátmi sú členské štáty zodpovedné za prijatie vhodných a potrebných opatrení vyplývajúcich z úvahy na základe posúdenia všetkých dotknutých záujmov. Ustanovenie zároveň neobsahuje žiadnu zmienku o iných fázach trestného konania, pričom sa obmedzuje na všeobecné pravidlo, ktoré sa vzťahuje na celé konanie.

40. Článok 8 rámcového rozhodnutia pôsobí ako *lex specialis* vo vzťahu k vyššie uvedenému článku 3. Ustanovením úrovne ochrany obeť z hľadiska jej bezpečnosti a jej súkromia sa v odseku 4 podrobne špecifikuje povinnosť členských štátov zabezpečiť najzraniteľnejším obetiam ochranu „pred dôsledkami podania svedectva na verejnóm pojednávaní“. Na účely zabezpečenia uvedenej ochrany priznáva toto ustanovenie právo „vypovedať spôsobom, ktorý umožní splnenie tohto cieľa akýmikoľvek prostriedkami, ktoré sú v súlade s jeho základnými právnymi zásadami“. Preto v prípade účasti obeť v postavení svedka na

41. Súdny dvor mal jediná, avšak významnú príležitosť na výklad rozsahu pôsobnosti článkov 3 a 8 rámcového rozhodnutia v prípadoch týkajúcich sa maloletých obeť, a to v slávnom rozsudku Pupino²⁴. V bode 56 rozsudku Súdny dvor rozhodol o povinnosti členských štátov na základe citovaných ustanovení, pričom uviedol, že „uskutočnenie cieľov sledovaných už citovanými ustanoveniami rámcového rozhodnutia *vyžaduje*, aby vnútroštátny súd mal *možnosť* v prípade obzvlášť zraniteľných obeť použiť osobitné konanie, akým je výkon neodkladného a neopakovateľného

24 — Rozsudok Gueye, už citovaný, sa tiež zaoberá uplatnením oboch ustanovení na zraniteľnú obeť, ale v súvislosti s násilím na ženách v rámci rodiny a nie v súvislosti s maloletými, ako je to v tomto prípade a vo veci Pupino.

úkonu v podobe vykonaní dôkazu v predstihu“²⁵. Ďalej doplnil, že tento prostriedok je vhodný, „ak toto konanie je najlepšie prispôsobené pomerom obetí tak, aby sa predišlo zániku dôkazných prostriedkov, znížila nevyhnutnosť opakovania vypočúvania a predišlo škodlivým následkom výsluchu na verejnom pojednávaní pre tieto obeť“.

42. Je potrebné zdôrazniť, že „vyžadovanie“, ktoré spomína Súdny dvor, sa týka výlučne „možnosti“, aby súdny orgán použil osobitné konanie o vykonaní dôkazu v predstihu alebo predbežného získania dôkazu. Nikde sa členským štátom neukladá povinnosť vykonať neodkladný a neopakovateľný úkon, ako je upravený v talianskom právnom poriadku. Rozsudok použitím tejto terminológie trvá na význame, ktorý má v rámcovom rozhodnutí skutočnosť, že členské štáty sú povinné zabezpečiť špecifické zaobchádzanie pre obzvlášť zraniteľné obeť, jednak prostredníctvom písaných ustanovení, ako aj vo všeobecnosti, v súdnej praxi. Nikdy sa však neuvádza, že neodkladný a neopakovateľný úkon je jediným prostriedkom na dosiahnutie tohto cieľa.

43. Takýto záver neovplyvňuje ani výsledok, ku ktorému dospel Súdny dvor vo veci Pupino. Je známe, že vo výroku rozsudku sa uvádza, že taká právna úprava, akou je talianska právna úprava, ktorá obmedzuje použitie

neodkladného a neopakovateľného úkonu na malý počet trestných činov, nie je zlučiteľná s rámcovým rozhodnutím.

44. Pri vyhlásení protiprávnosti talianskej právnej úpravy nevykonal Súdny dvor extenzívny výklad rámcového rozhodnutia, ktorý by mal za následok rozšírenie inštitútu neodkladného a neopakovateľného úkonu na celú Úniu. Zastávam názor, že odôvodnenie základu, ktoré je rozhodujúce v rozsudku vo veci Pupino, spočíva v praktickej nemožnosti zistiť logiku v rozhodnutí vnútroštátneho zákonodarcu, ktorý obmedzuje výkon neodkladného a neopakovateľného úkonu len na prípady sexuálnych trestných činov s maloletými obeťami. Pochybnosti týkajúce sa talianskej právnej úpravy nespočívali v otázke existencie určitého postupu, ale v skutočnosti, že tento postup sa vzťahoval na konania o niektorých trestných činoch, akými sú trestné činy vo veci sexuálneho násillia, ale nie na iné, akými sú trestné činy vo veci ublíženia na zdraví. Súdny dvor usúdil, že toto nastavenie bez akéhokoľvek odôvodnenia odníma významnému počtu obzvlášť zraniteľných obeť možnosť využitia procesných spôsobov vhodných pre ich osobitné postavenie.²⁶

26 — V tomto zmysle pozri rozsudok z 9. októbra 2008, Katz (C-404/07, Zb. s. I-7607), v ktorom Súdny dvor uviedol, že rámcové rozhodnutie neukladá vnútroštátnemu súdu povinnosť umožniť obeť trestného činu byť vypočutá ako svedok v konaní o subsidiárnej súkromnej obžalobe, akým je dotknuté vnútroštátne konanie. Ak však „takáto možnosť neexistuje, obeť trestného činu musí byť umožnené vypovedať, pričom tento výsluch bude možné zohľadniť ako dôkaz“ (bod 50). Preto sa rámcové rozhodnutie netýka spôsobov, ale existencie samotnej možnosti.

25 — Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

45. Priestor voľnej úvahy pre členské štáty je ešte väčší, keď sledujú záujmy, ktoré si rovnako zaslúžia ochranu, ako v prípade politik, ktorých cieľom je ochrana práv iných osôb ako obeť. Tak rozhodol Súdny dvor vo veci Gueye, keď uznal možnosť obmedziť právo zraniteľnej obeť, aby bola vypočutá, pokiaľ to je odôvodnené takými dôvodmi verejného záujmu, akým je boj proti domácemu násiliu.²⁷

46. Na záver je potrebné pristúpiť k porovnaniu s článkom 24 Charty základných práv, v ktorého odseku 1 sa uvádza, že názory detí „sa berú do úvahy pri otázkach, ktoré sa ich týkajú, s prihliadnutím na ich vek a vyspelosť“. Znenie právneho predpisu vychádza, podľa toho, čo sa uvádza v odôvodnení ustanovení Charty, z článku 12 New Yorkského Dohovoru o právach dieťaťa²⁸, ratifikovaného všetkými členskými štátmi, ktorého znenie je prakticky zhodné so znením ustanovenia práva Únie, ktoré upravuje toto právo.²⁹ Hlavný rozdiel medzi týmito dvoma ustanoveniami (ktorý však v žiadnom prípade nepredstavuje rozpor) je v odseku 2 článku 12 dohovoru, ktorý po ustanovení práva dieťaťa na vyjadrenie svojho názoru a na to, aby bolo vypočuté, dopĺňa, že „sa dieťaťu musí predovšetkým

poskytnúť možnosť, aby bolo vypočuté v každom súdnom alebo administratívnom pojednávaní, ktoré sa ho dotýka, a to buď priamo, alebo prostredníctvom zástupcu, alebo jeho príslušného orgánu, a spôsobom, ktorý je v súlade s pravidlami vnútroštátneho zákonodarstva“.

47. V dôsledku toho článok 24 ods. 1 Charty zahŕňa procesnú dimenziu v rámci práva, aby sa prihliadalo na názor dieťaťa s prihliadnutím na jeho osobitné okolnosti. Z jeho výkladu z hľadiska New Yorkského Dohovoru vyplýva, že členské štáty majú povinnosť prihliadať na potreby maloletých obetí, keď sú predvolané, aby sa dostavili na súd. Ani Charta, ani dohovor však neukladajú členským štátom presné spôsoby konania. Citovaný článok 24 sa obmedzuje na predpísanie *existence* ochranných opatrení, ale členské štáty majú v tejto oblasti širokú mieru voľnej úvahy.

48. Táto povinnosť bola potvrdená Súdnym dvorom v dodnes zriedkavej judikatúre týkajúcej sa článku 24 Charty. To je aj prípad rozsudku Aguirre Zarraga³⁰ vo veci týkajúcej sa práva maloletého byť vypočutý v rámci

27 — Rozsudok z 15. septembra 2011, Gueye a Salmerón Sánchez, C-483/09 a C-1/10, bod 62. Pozri tiež návrhy, ktoré v tejto veci predniesla generálna advokátka Kokott, najmä bod 63, kde sa odkazuje na „doplnkovú funkciu“ článku 8 rámcového rozhodnutia, ktorý sa „netýka... všetkých možných záujmov obeť“.

28 — Dohovor prijatý a otvorený na podpis, ratifikáciu a pristúpenie z 20. novembra 1989 (UN Treaty Series, Zväzok 1577, s. 43).

29 — Vysvetlivky k článku 24 znie doslovne: „Tento článok je založený na Dohovore o právach dieťaťa, ktorý bol podpísaný v New Yorku 20. novembra 1989 a ratifikovaný všetkými členskými štátmi, najmä na jeho článkoch 3, 9, 12 a 13“.

30 — Rozsudok Súdneho dvora z 22. decembra 2010, Aguirre Zarraga, C-491/10 PPU, Zb. s. I-14247.

občianskeho konania vo veci opatrovníctva maloletého. Rovnako ako vo veci Pupino Súdny dvor zdôraznil, že právo Únie vyžaduje existenciu postupov na ochranu práv maloletého v rámci súdnych konaní, ale nie jediný špecifický postup. Takto rozsudok uvádza, že členské štáty majú veľký priestor na vytvorenie právnej úpravy, v rámci ktorej prijímú v každom konkrétnom prípade vhodné opatrenia.³¹ V súlade s týmto tvrdením dopel Súdny dvor k záveru, že napriek zneniu článku 24 Charty „vypočutie [maloletého], hoci zostáva právom dieťaťa, teda nemôže predstavovať absolútnu povinnosť, ale musí byť predmetom posúdenia v závislosti od požiadaviek spojených s najlepším záujmom dieťaťa v každom konkrétnom prípade“³².

49. Napriek tomu, že rámcové rozhodnutie bolo prijaté skôr, než Charta nadobudla platnosť, musí sa vykladať v súlade so základnými právami, ktoré sú v Charte upravené.³³ Ako bolo práve uvedené, vyššie citované znenia vykladané vo vzájomnej súvislosti vychádzajú vždy z rovnakého základu: členské štáty majú povinnosť prijať špecifické opatrenia, ktoré zodpovedajú osobitným potrebám maloletých obetí v súdnych konaniach. Žiadne z preskúmaných ustanovení však neukladá konkrétny a špecifický spôsob a ponecháva členským štátom na posúdenie veľký priestor

voľnej úvahy, ktorý usmerňuje konanie zákonodarcu, ako aj súdnych orgánov.

50. V kontexte tohto právneho rámca môžeme teraz pristúpiť k špecifickému problému prejednávanej veci. Otázka, ktorú SPPV kladie, sa netýka *existencie* výkonu neodkladného a neopakovateľného úkonu, ktorý je ustanovený pre taký prípad, akým je prejednávaná vec, ale sa týka skutočnosti, ako sa používa v konaní, pričom sa najmä týka väčšieho či menšieho vplyvu, ktorý môže mať na jeho použitie jednak obeť, ako aj vyšetrovací sudca. Inými slovami, je potrebné posúdiť, či v tomto prípade ide o opatrenia, ktoré neprímerane *bránia* prístupu obete k výkonu neodkladného a neopakovateľného úkonu. Rámcové rozhodnutie môže byť zjavne porušené, pokiaľ členský štát ustanoví požiadavky, ktoré sú tak ťažko splniteľné, že sa to rovná vylúčeniu akejkoľvek osobitnej formy vykonania svedectva pre zraniteľnú obeť. Teraz je potrebné určiť, či sporná talianska právna úprava vedie k takémuto výsledku.

C — *Povinnosť prokurátora navrhnúť, aby SPPV nariadil výkon neodkladného a neopakovateľného úkonu*

51. V krátkosti, vnútroštátny súd pochybuje o zlučiteľnosti talianskej procesnej právnej úpravy s článkami 2, 3 a 8 rámcového

31 — Tamže, bod 67.

32 — Tamže, bod 66.

33 — Rozsudky Pupino, už citovaný, bod 59; Katz, už citovaný, bod 48, a Gueye, už citovaný, bod 64.

rozhodnutia, pretože napriek tomu, že existuje výslovná vôľa maloletkej obete, aby sa vykonal neodkladný a neopakovateľný úkon, ten sa môže uskutočniť len na návrh prokurátora. SPPV nemá právomoc *ex officio*, ktorá by mu umožnila nariadiť vykonanie neodkladného a neopakovateľného úkonu, a tento postup nemôže priamo požadovať ani obeť, ktorá sa musí nevyhnutne obrátiť na prokurátora, aby podal príslušný návrh súdu. Tento výsledok podľa názoru vnútroštátneho súdu predstavuje „problém vnútornej rozporuplnosti článkov 392 ods. 1a a... 398 c.p.p. (codice di procedura penale; trestný poriadok; ďalej len ‚c.p.p.‘)“, keďže na jednej strane sa ukladá prokurátorovi, aby podal obžalobu (a aj súd mu to môže nariadiť), ale na druhej strane nemá povinnosť podať návrh na vykonanie neodkladného a neopakovateľného úkonu.

52. Odpoveď na túto otázku si vyžaduje dôkladný výklad článku 8 ods. 4 rámcového rozhodnutia. Toto ustanovenie totiž ustanovuje v prípadoch týkajúcich sa svedectva maloletého na verejnom pojednávaní, aby každý členský štát „[zabezpečil], aby v prípade potreby ochrany obetí... – najmä tých najzraniteľnejších“ – boli oprávnené vypovedať „spôsobom, ktorý umožní splnenie tohto cieľa“. Ustanovenie okrem toho uvádza dve dôležité spresnenia. Prvé sa týka orgánu a formy, ktorú musí mať príslušné rozhodnutie, keďže právny predpis ustanovuje, že procesné opatrenie sa prijme „na základe rozhodnutia prijatého

súdom“³⁴. Druhá dopĺňa obmedzenie, keďže uvedené opatrenie sa zabezpečí „akýmikoľvek prostriedkami, ktoré sú v súlade s jeho základnými právnymi zásadami“, čiže zásadami vnútroštátneho právneho poriadku. Preto rámcové rozhodnutie zaväzuje členské štáty, aby priznali právomoc týkajúcu sa prostriedkov vykonania svedectva v predstihu verejnému orgánu, ktorý je „súdom“, ale požaduje tiež určité prvky ochrany v prospech každého právneho systému. Ochrana zraniteľnej obeť je prvoradá, ale voľba primeraných opatrení na jej ochranu ponecháva vnútroštátnym orgánom širokú mieru voľnej úvahy pri rozhodovaní.

53. Zároveň rámcové rozhodnutie uvádza pri uvedení dôvodov vo svojom odôvodnení č. 9, že jeho ustanovenia však „neukladajú členským štátom povinnosť zabezpečiť, aby sa s obeťami zaobchádzalo ekvivalentným spôsobom, ako so zúčastnenou stranou súdneho konania“. Toto spresnenie je v súlade s ustanovením citovaného článku 8, pretože pripomína vykladajúcemu orgánu, že postavenie obeť si zaslúži osobitnú ochranu, ale súčasne nenariaďuje, aby sa jeho postavenie podobalo postaveniu prokurátora. V akuzáčnom systéme, akým je taliansky systém, by rozhodnutie priznať úlohu obžaloby výlučne nezávislému orgánu, ktorý podlieha zásade legality, bolo skreslené, keby sa prostredníctvom právneho nástroja práva Únie priznávalo obeť rovnocenné postavenie ako má

34 — Spresnenie nie je bezvýznamné, keďže pôvodný portugalský návrh odkazoval všeobecne na „členské štáty“. Ide preto o priznanie výlučnej právomoci súdnym orgánom myslieť v širokom zmysle.

prokurátor. Rámcové rozhodnutie nevytvára priestor pre model odplatnej trestnej spravodlivosti, ani z prípravných prác nevyplýva opak: Portugalská republika v návrhu Rade, ktorý bol zdrojom súčasného znenia, nikdy nenarážala na potrebu priznať obeti funkciu podávania podnetu v rámci všetkých existujúcich procesných systémov v členských štátoch.³⁵ Preto keď článok 8 vyžaduje, aby rozhodnutie, ktorým sa stanovuje špecifický procesný prostriedok, bolo „rozhodnutím súdu“, vždy v rámci vymedzenom základnými zásadami vnútroštátneho právneho poriadku pripomína, že obeť je *predmetom* ochrany, ale nie je *držiteľom právomocí*, ktoré sledujú jej ochranu. Tieto právomoci patria súdnym orgánom, medzi ktoré patrí tak ako v talianskom právnom poriadku prokurátor.³⁶

54. Vzhľadom na uplatniteľný právny rámec teraz preskúmam, či ustanovenia, ktoré upravujú výkon neodkladného a neopakovateľného úkonu, sú v súlade s rámcovým rozhodnutím.

55. V zmysle článku 394 TP sa môže poškodený obrátiť na prokurátora a požiadať ho, aby podal návrh, aby SPPV povolil výkon neodkladného a neopakovateľného úkonu. Rozhodnutie prokurátora musí byť vždy odôvodnené, takže v prípade zamietnutia žiadosti poškodeného musia byť uvedené dôvody zamietnutia. Zároveň prokurátor podlieha výlučne zásade legality a dokonca má ústavnú povinnosť podať obžalobu.³⁷ Funkcia prokurátora spočíva výlučne v obrane zákonosti, pričom túto úlohu vykonáva nezávisle a má zákonom chránené ústavné postavenie.³⁸ V rámci tejto obrany zákona prihlíada logicky prokurátor na špecifické postavenie najzraniteľnejších obetí. Ako nezávislý súdny orgán, ktorý podlieha zásade legality, je prokurátor povinný chrániť vyšší záujem maloletého. Z tohto hľadiska ide o orgán, ktorý v postavení

35 — Pozri odôvodnenia č. 8, 9 a 10 pôvodného portugalského návrhu, v ktorých sa výslovne zdôrazňuje, že iniciatíva má za cieľ priblíženie právnych poriadkov v oblasti trestného konania na ten účel, aby sa *zaochádzalo s potrebami obeť na základe integrovaného prístupu*. V žiadnej časti sa nevyžaduje, aby sa zmenila rola obeť v trestných konaniach v každom členskom štáte. Určite existuje intenzívna diskusia o primeranej role, ktorú by mala mať obeť v takýchto konaniach (pozri v tejto súvislosti ASHWORTH, A.: „Victims' rights, defendants' rights and criminal procedure“. In: CRAWFORD, A., a GOODEY, J. (ed.): *Integrating a victim perspective within criminal justice: international debates*, Vydavateľstvo Aldershot, Ashgate-Dartmouth, 2000), ale z rámcového rozhodnutia nevyplýva úmysel zasahovať v prospech jedného alebo druhého postavenia.

36 — Pozri články 50 až 54c TP.

37 — Pozri článok 112 talianskej Ústavy.

38 — Pozri poznámku 36 týchto návrhov. V tejto súvislosti ZANON, N.: *Pubblico Ministero e Costituzione*, Vydavateľstvo Cedam, Padova, 1996.

garanta zákonnosti ochraňuje maloletú obeť v priebehu trestného konania.³⁹

prostredníctvom možnosti vykonať neodkladný a neopakovateľný úkon, pričom v tejto súvislosti rozhoduje odôvodneným rozhodnutím, vnútroštátny zákonodarca dosiahol rovnováhu, ktorá v zásade chráni ciele a príkazy uvedené v rámcovom rozhodnutí.

56. Skutočnosť, že prokurátor je jediným adresátom žiadosti maloletej obeť o vykonanie neodkladného a neopakovateľného úkonu, potvrdzuje predchádzajúce posúdenie. Keďže taliansky právny poriadok zveruje prokurátorovi funkciu zástupcu vyššieho záujmu maloletého, tento orgán rozhodne o vhodnosti požiadať formálne o výkon neodkladného a neopakovateľného úkonu s prihliadnutím na tento záujem. V tomto zmysle rozhodnutie prokurátora predstavuje „rozhodnutie súdu“, na ktoré odkazuje článok 8 ods. 4 rámcového rozhodnutia, čo je pojem, ktorý je potrebné vyložiť extenzívne, ako už bolo skôr zdôraznené, s prihliadnutím na zásady, z ktorých vychádza každý vnútroštátny právny poriadok.⁴⁰ Preto taliansky právny poriadok zveril prokurátorovi okrem iného funkciu garanta poškodeného v prípadoch svedectva na verejnom pojednávaní. Volbou zveriť túto funkciu prokurátorovi, ktorý koná ako nezávislý orgán podliehajúci výlučne zákonu, rešpektuje právo poškodeného byť vypočutý

57. Vyššie uvedené úvahy majú ešte väčší význam, ak sa pozrieme na osobitosti talianskeho modelu trestného konania, na ktoré sa musí prihliadať v zmysle viackrát citovaného článku 8 ods. 4. Tým, že sa vyžaduje, aby mali obeť možnosť svedčiť podľa špecifických procesných foriem, pod podmienkou, že tieto formy budú zlučiteľné „s jeho základnými [vnútroštátnymi] právnymi zásadami“, zdôrazňuje sa význam, ktorý nadobúdajú základné práva, ale aj každá vnútroštátna procesná právna tradícia osobitne týkajúca sa trestného konania. Toto obmedzenie sa v súčasnosti odráža vo všeobecnosti a pre celý priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti v článku 67 ods. 1 ZFEÚ, podľa ktorého Únia vytvára tento priestor „pri rešpektovaní základných práv a rozličných právnych systémov a tradícií členských štátov“. Rámcové rozhodnutie prijaté na právnom základe citovanej politiky spĺňa tento mandát a zosúladuje osobitosti vlastné každému právnemu poriadku.

39 — Pozri SPANGHER, G.: *Trattato di procedura penale*, zväzok 3, Indagini preliminari e udienza preliminare, Vydavateľstvo Utet, Torino, 2009, s. 608 a 609, a BRESCIANI, L.: „Persona offesa dal reato“. In: *Digesto penale*, IX, Vydavateľstvo Utet, Torino, 1995, s. 527. Nezdá sa, že táto rola je v Taliansku nepochybná, a existujú hlasy, ktoré obviňujú zástancov tejto role zo „súdného paternalizmu“, toto obviňovanie sa však týka všeobecného obmedzenia, ktoré sa vzťahuje na všetky obeť a nie špecificky na maloleté obeť, ako je to v tomto prípade. K tejto diskusii pozri ERRICO, G.: „Rilettura dell'incidente probatorio per l'attuazione di un processo giusto“. In: CERQUETTI, G., a FLORIO, F.: *Dal principio del giusto processo alla celebrazione di un processo giusto*, Padova, 2002.

40 — Je potrebné si všimnúť, že ústavné postavenie prokurátora sa nachádza v hlave IV v II. časti talianskej Ústavy, nazvanej „magistratúra“. Pozri osobitne články 107 a 112, ktoré jasne do rámca súdnych orgánov, chápaných v širokom zmysle, zahrňujú prokurátora.

58. Pokiaľ ide o taliansky právny poriadok, je potrebné pripomenúť, že výkon neodkladného a neopakovateľného úkonu predstavuje výnimku z akuzáčnej zásady, a ako taký má špecifické zaobchádzanie v článku 111 Ústavy⁴¹. Možnosť vykonať dôkaz v predstihu alebo predbežne získať dôkaz v trestnom konaní je opatrením upraveným vo väčšine vnútroštátnych právnych poriadkov, ale jeho vykonanie sprevádzajú rôzne spôsoby ochrany s cieľom chrániť práva obvineného. Toto napätie, ktoré vyplýva z modelu trestnej spravodlivosti, ktorý právo Únie nespochybňuje, má za cieľ vyváženosť medzi účinnosťou hľadania materiálnej pravdy, ochranou vyššieho záujmu zraniteľnej obete a základných práv obvineného. Na všetky tieto hodnoty sa prihliadalo v talianskom právnom poriadku pri úprave neodkladného a neopakovateľného úkonu, a preto sa domnievam, že predmetné ustanovenia nie sú v rozpore ani so znením, ani s cieľmi článkov 2, 3 a 8 rámcového rozhodnutia.

59. Skôr než dospejem k záveru, je potrebné zdôrazniť tvrdenie, ktoré uviedla Komisia, podľa ktorého keby si bol SPPV istý, že sa bude konať hlavné pojenávanie, došlo by k porušeniu rámcového rozhodnutia. Tvrdenie, ktoré obhajuje Komisia, predpokladá dva scenáre. Prvý nastupuje, keď sa koná hlavné pojenávanie, kde by podľa názoru Komisie bola maloletá obeť vystavená škodlivým dôsledkom nezlučiteľným s rámcovým rozhodnutím. Druhý scenár by nastúpil pred začatím

hlavného pojenávania, keď si je SPPV istý, že sa hlavné pojenávanie uskutoční.

60. V prvom prípade sa Komisia mylí, keď bez ďalších spresnení tvrdí, že hlavné pojenávanie spôsobí maloletej obeti škodlivé následky, pretože taliansky právny poriadok, ako zdôraznila vláda Talianskej republiky vo svojich písomných pripomienkach, upravuje špecifické opatrenia na ochranu zraniteľných obetí v tejto časti konania. Nedá sa kategoricky tvrdiť, že vyhlásenie maloletej obete počas hlavného pojenávania spôsobí porušenie rámcového rozhodnutia. Okrem toho toto konanie sa netýka postavenia obete počas hlavného pojenávania, ale jej postavenia v predchádzajúcej fáze. Preto táto časť tvrdenia, ktoré uviedla Komisia, musí byť zamietnutá.

61. Druhý scenár, ktorý predpokladá Komisia, si však zaslúži viac pozornosti. Za takých okolností, aké nastali v tomto prípade, a v súvislosti s fázou, ktorá predchádza hlavnému pojenávaniu, totiž môže nastať situácia, že zamietnutie žiadosti o vykonanie neodkladného a neopakovateľného úkonu prokurátorom sa dostane do rozporu s rozhodnutím začať sporovú fázu alebo s rozhodnutím, ktoré patrí do právomoci súdu, ktorý umožní vyvodiť, že proces bude pokračovať. V tejto súvislosti zamietnutie žiadosti o výkon neodkladného a neopakovateľného úkonu by prípadne mohlo spôsobiť porušenie rámcového rozhodnutia. Preto je potrebné osobitne posúdiť, či počas fázy, ktorá predchádza hlavnému

41 — Pozri odkazy citované v poznámke pod čiarou 10 týchto návrhov.

pojenávaní v talianskom trestnom konaní, vznikajú okolnosti takejto povahy.

na súde.⁴⁶ Ak je prokurátor povinný podať obžalobu a v prípade, že sudca pre predbežné prejednanie obžaloby nariadi hlavné pojenávanie, je teda predvídateľné a zároveň logické, že prokurátor vyhovie žiadosti maloletej obeť a podá návrh na vykonanie neodkladného a neopakovateľného úkonu.

62. V talianskom právnom poriadku podanie obžaloby neznamená automaticky začatie hlavného pojenávania. Tento dôsledok nastane až vtedy, keď Giudice dell'udienza preliminare (sudca pre predbežné prejednanie obžaloby), orgán pozostávajúci z jednej osoby, iný než Giudice per le indagini preliminari (sudca poverený predbežným vyšetrovaním)⁴², vypočul účastníkov konania na verejnom pojednávaní, posúdil obžalobu a rozhodol o začatí hlavného pojenávania⁴³. Preto medzi okamihom podania obžaloby a začatím hlavného pojenávania uplynie časové obdobie, v ktorom je ešte možné požiadať o výkon neodkladného a neopakovateľného úkonu.⁴⁴ V prípade, keď SPPV požaduje, aby prokurátor podal obžalobu, začne proces na účely uskutočnenia predbežného prejednaní, ktorý sa skončí rozhodnutím o začatí hlavného pojenávania.⁴⁵ V tomto časovom období je pravdepodobnosť, že sa konanie napokon udeje, vyššia. Okrem toho v prípade pochybností o konzistencii skutkových okolností, z ktorých vychádza obžaloba, by bolo vhodným rámcom na všetky objasnenia hlavné pojenávanie. V tejto súvislosti je potrebné pripomenúť judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva o pozitívnych povinnostiach štátu, najmä prokurátora, keď ide o zraniteľné obeť a pochybnosti o skutkových okolnostiach končia vyšetrovanie, ktoré by sa za normálnych okolností mali vyriešiť

63. Zdá sa, že toto je výsledok, na ktorý prihlíada Komisia, keď tvrdí, že talianska právna úprava nie je zlučiteľná s rámcovým rozhodnutím v prípade, že SPPV má istotu, že sa uskutoční ústa časť konania. Ani SPPV, ani prokurátor nemôžu mať v tejto súvislosti absolútnu istotu, pretože rozhodnutie patrí do výlučnej právomoci sudcu pre predbežné prejednanie obžaloby. Je však zrejmé, že prokurátor ako garant zákonnosti a ochrancu vyššieho záujmu maloleteho bude po tom, ako ho požiadajú o podanie obžaloby, povinný vo väčšine prípadov podať návrh na vykonanie neodkladného a neopakovateľného úkonu.

42 — Pozri článok 34 ods. 2a TP.

43 — Pozri články 418 až 426 TP.

44 — V skutočnosti Corte costituzionale (Ústavný súd) rozhodol rozsudkom č. 77 z 10. marca 1994 o protiústavnosti právnej úpravy, ktorá bránila vykonaniu neodkladného a neopakovateľného úkonu vo fáze predbežného pojednávania.

45 — Články 415 a 416 TP.

46 — Osobitne s ohľadom na prípad maloletých obetí a povinnosť pokračovať vo vyšetrovaní v rámci hlavného pojenávania pozri rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva zo 4. marca 2004, 39272/98, M.C. v Bulharsko, bod 148 a nasl. V tejto súvislosti a podrobnejšie pozri FAYOLLE, L.: *Naissance et influence de la notion...*, c. d., s. 315 a nasl.

64. Za okolností tohto prípadu však nie je potrebné, ako sa uvádza v bode 34 týchto návrhov, preskúmať vplyv rámcového rozhodnutia na nasledujúce fázy konania, ktoré nepatria do právomoci SPPV. Napriek tomu, že v prípade, na ktorý upozornila Komisia môžu oprávnene vzniknúť pochybnosti o zlučiteľnosti predmetnej právnej úpravy s rámcovým rozhodnutím, domnievam sa, že Súdny dvor má odpovedať na otázku, ktorá bola špecificky položená v tomto konaní a ktorá sa týka výlučne vyšetrovacej fázy konania.

65. V dôsledku toho na základe vyššie uvedených tvrdení navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prvú prejudiciálnu otázku tak, že články 2, 3 a 8 rámcového rozhodnutia sa majú vykladať v tom zmysle, že nebránia takej vnútroštátnej právnej úprave, akou je právna úprava článku 394 TP, ktorá neupravuje povinnosť prokurátora podať návrh na vypočutie a vykonanie výsluchu maloletej obete prostredníctvom neodkladného a neopakovateľného úkonu vo vyšetrovacej fáze, keď táto osoba o to výslovne požiadala.

VI — Druhá prejudiciálna otázka

66. Vnútroštátny súd sa okrem toho Súdneho dvora pýta, či citované články 2, 3 a 8 rámcového rozhodnutia bránia takej právnej

úprave, akou je právna úprava uvedená v článku 394 TP, ktorá neobsahuje možnosť, aby maloletá obeť mohla na SPPV napadnúť rozhodnutie prokurátora o zamietnutí jej žiadosti, aby bola vypočutá vo forme neodkladného a neopakovateľného úkonu. Ako je ďalej uvedené, odpoveď na túto otázku vyplýva nepriamo z odpovede, ktorú navrhujem dať na prvú prejudiciálnu otázku.

67. Ako bolo totiž predtým zdôraznené, talianska právna úprava priznáva prokurátorovi významnú rolu, pokiaľ ide o návrh na vykonanie neodkladného a neopakovateľného úkonu. Na rozdiel od osoby obvineného, ktorý má tiež možnosť požiadať o vykonanie takehoto úkonu, maloletá obeť môže dať podnet prokurátorovi, aby podal príslušný návrh na SPPV. Už bolo uvedené, že prokurátor preberá určitú ochranu obete v okamihu, keď rozhoduje o vhodnosti žiadosti. Tieto právomoci sú nevyhnutne diskrečné, pretože každý prípad si vyžaduje podrobný rozbor, najmä keď do hry vstupujú záujmy a hodnoty osobitného významu, čo nastáva, keď je obeťou maloletý. V takých prípadoch funkcia prokurátora môže byť ešte významnejšia, pretože spravidla

maloletá obeť koná prostredníctvom právneho zástupcu, ako to skutočne nastalo v tomto prípade. Za týchto okolností prokurátor zaručuje a zabezpečuje výkon oprávnených iniciatív maloletej obete, pričom kontroluje každú žiadosť na účely zabránenia riziku instrumentalizácie konania na dosiahnutie iných cieľov, než sú ciele konania.⁴⁷

rozhodnutie prokurátora nevyklučuje všetky možnosti, aby sa vyhovel žiadosti obete.

68. Za týchto okolností sa zdá rozumné, že taliansky zákonodarca ukladá prokurátorovi napriek tomu, že jeho rozhodnutie o žiadosti o výkon neodkladného a neopakovateľného úkonu nie je napadnuteľné, aspoň povinnosť odôvodnenia. Toto ustanovenie priznáva konaniu transparentnosť, je v súlade s právami obvineného a zároveň zaručuje právo obete, aby bola informovaná o všetkých úkonoch, ktoré sa jej týkajú. Okrem toho skutočnosť, že obeť môže byť vypočutá SPPV v prípade žiadosti o zastavenie konania, jej zaručuje možnosť reagovať na argumenty prokurátora. Preto existuje možnosť, ako bolo predtým zdôraznené, že SPPV uloží prokurátorovi, aby podal obžalobu, a v takom prípade vznikne opäť možnosť požiadať o vykonanie neodkladného a neopakovateľného úkonu. Takýmto spôsobom nemožnosť napadnúť

69. Okrem toho, keby rámcové rozhodnutie vyžadovalo ustanoviť opravný prostriedok proti rozhodnutiam prokurátora, štruktúra a vyváženosť, ktoré dosiahol taliansky zákonodarca, by boli vážne narušené. Už bolo uvedené, že keď je obeť maloletá, inštitút neodkladného a neopakovateľného úkonu spadá najmä do sféry právomoci prokurátora, pričom tento „súdny orgán“ v zmysle článku 8 ods. 4 rámcového rozhodnutia rozhoduje o vhodnosti požadovať od SPPV vykonanie neodkladného a neopakovateľného úkonu. Keby mal poškodený právo podať opravný prostriedok proti takémuto rozhodnutiu na SPPV, systém by bol zmenený, pretože konečné rozhodnutie by nespádalo do právomoci prokurátora, ale sudcu.

70. Preto vzhľadom na uvedené tvrdenia navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na druhú prejudiciálnu otázku tak, že články 2, 3 a 8 rámcového rozhodnutia 2001/220 sa majú vykladať v tom zmysle, že nebránia takej vnútroštátnej právnej úprave, akou je právna úprava článku 394 TP, ktorá neobsahuje možnosť, aby sama poškodená osoba a maloletá obeť napadla vo fáze vyšetrovania rozhodnutie prokurátora zamietnuť jej žiadosť, ktorej cieľom bolo dosiahnuť, aby podal návrh na SPPV na vykonanie neodkladného a neopakovateľného úkonu.

47 — Pozri SPENCER, J.: „The victim and the prosecutor“. In: BOTTOMS, A., a ROBERTS, J. V. (ed.): *Hearing the Victim. Adversarial justice, crime victims and the State*, Vydavateľstvo Willan, Devon-Portland, 2010, s. 141 až 144.

VII — Návrh

71. Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prejudiciálne otázky položené sudcom povereným predbežným vyšetrovaním vo Florencii takto:

1. Články 2, 3 a 8 rámcového rozhodnutia 2001/220/SVV o postavení obetí v trestnom konaní sa majú vykladať v tom zmysle, že nebránia takej vnútroštátnej právnej úprave, akou je právna úprava článku 394 TP, ktorá neupravuje povinnosť prokurátora podať návrh na vypočutie a vykonanie výsluchu maloletej obete prostredníctvom výkonu neodkladného a neopakovateľného úkonu vo fáze vyšetrovania, keď táto osoba o to výslovne požiadala.
2. Články 2, 3 a 8 rámcového rozhodnutia 2001/220/SVV sa majú vykladať v tom zmysle, že nebránia takej vnútroštátnej právnej úprave, akou je právna úprava článku 394 TP, ktorá neobsahuje možnosť, aby sama poškodená osoba a maloletá obeť napadla vo fáze vyšetrovania rozhodnutie prokurátora zamietnuť jej žiadosť, ktorej cieľom bolo dosiahnuť, aby podal návrh na SPPV na vykonanie neodkladného a neopakovateľného úkonu.